

Gheorghe MEDIAN

EDIFICII REPREZENTATIVE ALE BOTOȘANILOR: *PALATUL ADMINISTRATIV*

În ultimele patru decenii ale secolului al XIX-lea, România a cunoscut un proces rapid de modernizare, pe toate planurile. Reformele înfăptuite în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, continuate și adâncite după urcarea pe tron a lui Carol I, au înlăturat structurile de tip feudal, dând cale liberă de afirmare noilor relații de tip capitalist. Cele două partide, liberal și conservator, care, conform principiului "rotativei guvernamentale", s-au succedat la conducerea țării, având principii diferite în privința căilor și ritmului schimbărilor care trebuiau făcute pentru a asigura mersul înainte al României, au considerat că acest obiectiv se află deasupra oricăror alte interese și au asigurat coerența procesului ce avea să ducă la o schimbare de anvergură a statului român, apropiindu-l de țările dezvoltate ale continentului.

Paralel cu schimbările făcute pe plan economic, a avut loc un proces de modernizare a instituțiilor statului, primele măsuri în acest sens fiind adoptate în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, prin elaborarea legislației privind organizarea justiției, armatei, instrucției publice, cultelor și realizarea unei noi împărțiri administrativ-teritoriale a țării. În acest ultim domeniu, în anul 1864, este adoptată *Legea comunală*, prin dispozițiile căreia, ținuturile erau înlocuite cu județele, unități administrativ-teritoriale mai mici ca suprafață și mai multe ca număr, iar ispravnicii cu prefecții. Avantajul noii organizări administrative era apropierea conducerii de locuitori, ale căror probleme le putea afla mai ușor și rezolva mai repede.

Potrivit *Legii comunale*, județele erau împărțite în plăși, conduse de subprefecți și în comune urbane și rurale. Comunele erau conduse de primari și consilii comunale, fapt care le scotea de sub controlul foștilor proprietari de moșii, dându-le posibilitatea satisfacerii unor trebuințe de interes obștesc, precum instrucția școlară, igiena publică, sau drumurile comunale.

Tot în anul 1864, prin *Legea nr. 396*, sunt înființate consiliile județene, în competența cărora intra organizarea și controlul activității instituțiilor de învățământ, cultelor religioase, a celei privind sănătatea populației, serviciului poștal și infrastructurii rutiere. Consiliile județene au preluat o parte a sarcinilor administrației centrale, dar în primii ani de la înființare, au întâmpinat mari greutăți în aducerea lor la îndeplinire, pe de o parte din cauza lipsei personalului specializat, iar pe de alta a spațiilor în care trebuiau să-și desfășoare activitatea instituțiile subordonate. În aceste condiții, până în anul 1882, când a fost adoptată *Legea pentru construirea de edificii și construcții publice*, pe baza căreia autoritățile județene puteau să apeleze la împrumuturi garantate de stat, pentru construirea de clădiri de interes public, instituțiile de rang județean au funcționat în localuri închiriate.

În situația prezentată mai sus, se afla și județul Botoșani, în care, cu excepția Primăriei Comunei Urbane Botoșani, nicio instituție administrativă nu avea sediu propriu. Pentru a rezolva problema sediilor instituțiilor din subordinea sa, la 17 noiembrie 1889, Consiliul Județean a solicitat Serviciului Tehnic al județului, să elaboreze un proiect, cu toate accesoriile, pentru construirea Palatului Administrativ, Palatului Justiției și Penitenciarului județului¹. Proiectul urma să fie dezbătut în Consiliul Județean și apoi, trimis Consiliului Tehnic Superior, din cadrul Ministerului de Interne. În cazul în care acesta îl aviza favorabil, Consiliul Județean urma să angajeze un împrumut bancar pentru achitarea devizului și organizarea licitației pentru construirea celor trei edificii.

Din motive necunoscute, această inițiativă nu s-a finalizat, un nou demers în aceeași direcție fiind făcut deabia în anul 1897. Răspunzând solicitării făcute de Consiliul Județean, Ministerul de Interne îi făcea cunoscut acestuia, printr-o adresă emisă la data de 28 martie 1897, decizia Consiliului

¹ Arhivele Naționale – Serviciul Județean Botoșani. Fond Prefectura Botoșani. Dosar 11/1889, f. 8.

Tehnic Superior, de a da aviz favorabil pentru construirea Palatului Administrativ și de Justiție și a Cazarmii pentru armata teritorială. În aceeași adresă, se atrăgea atenția autorităților județene, că devizul aprobat pentru cele două construcții era de 520 000 lei, sumă ce nu putea fi depășită².

În urma primirii adresei Ministerului de Interne, Prefectura organizează licitația pentru construirea Palatului Administrativ și de Justiție³. Câștigătorul licitației a fost desemnat arhitectul bucureștean Th. Dobrescu, care prin contractul semnat cu prefectul I.V. Arapu, se angaja ca până la 1 martie 1898, să elaboreze proiectul pentru clădirea ce avea să adăpostească cele două instituții.

Nici de această dată, însă, lucrurile n-au mers până la capăt, deoarece depășind devizul aprobat, proiectul a fost respins. Ca urmare, Prefectura angajează un nou arhitect din București, Alexandru Săvulescu, pentru a reface proiectul, căruia îi face recomandarea, de a prevedea, ca la parterul clădirii, să fie create spațiile necesare Tribunalului și Curții cu Juri, iar la etaj Prefecturii cu serviciile aferente și locuinței prefectului. Subsolul urma să fie destinat adăpostirii arhivei și depozitului pentru combustibili⁴.

Arhitectul Alexandru Săvulescu, a elaborat proiectul solicitat, în limitele termenului stabilit, dar intrând în conflict cu prefectul Gh. Morțun, acesta a fost abandonat⁵. A trebuit să mai treacă încă șase ani până la rezolvarea problemei construirii unui local destinat administrației județene, cel care a contribuit decisiv la împlinirea acestui deziderat fiind prefectul Gh. Chernbach, care în anul 1904, împrumută, în numele Prefecturii, de la Banca de Consențămîni și Economii, suma de 400 000 lei, rambursabilă în 40 de ani, cu care a comandat arhitectului Petre Antonescu, proiectele Palatului Administrativ și a celui de Justiție⁶.

Proiectele celor două edificii sunt înaintate, la sfârșitul lunii mai 1904, Consiliului Tehnic Superior din cadrul Ministerului de Interne, care le-a dezbătut în ședința din 11 iunie. Concluziile au fost comunicate Prefecturii Județului Botoșani, la data de 28 iunie, odată cu Jurnalul Tehnic, în care se notifică faptul că: "proiectul pentru construcția unui palat administrativ în Botoșani, în valoare de 201 000 lei, prezentat de Prefectura județului cu Raportul nr. 3137 din 29 mai 1904 ... fiind bine întocmit, Consiliul este de avis că poate fi aprobat"⁷.

Înainte de primirea avizului Serviciului Tehnic Superior, la data de 20 iunie 1904, Prefectura a organizat licitația pentru construirea Palatului Administrativ, după planul, devizul și caietul de sarcini întocmit de arhitectul Petre Antonescu. Pentru adjudecarea construirii Palatului Administrativ, al cărui deviz total aprobat era de 202.270, 27 lei, au depus oferte un număr de opt licitanți: I. Bacalu, inginer ; M. Frangulea, inginer și M.A.Segall, B. Moscovici, inginer; H. Enghel, inginer ; I. Vignali, inginer-arhitect; M. Miclescu, inginer ; A. Bercovici, antreprenor și frații Viacelli. Câștigător a fost desemnat I. Vignali, din Iași, a cărui ofertă a fost cu nouă lei și cincizeci de bani sub prețul devizului⁸.

Conform procedurilor legale, rezultatul licitației a fost comunicat Ministerului de Interne, respectiv Consiliului Tehnic Superior. În urma primirii avizului favorabil al acestuia, suveranul României, Regela Carol I, autorizează construirea Palatului administrativ al județului Botoșani , prin Decretul Regal nr. 2350, emis la 26 iulie 1904, care stabilea:

Art. I – Se aprobă de Noi proiectul întocmit pentru construirea Palatului Administrativ al Județului Botoșani.

Art. II- Prefectura zisului județ este autorizată să adjucece executarea lucrărilor de construire a acestui palat asupra domnului inginer-arhitect I. Vignali, care la licitația ținută în ziua de 20 Iunie, a.c. a oferit un scăzământ de 9 lei și 50 bani, sub prețurile devizului de 202 370 lei și 27 bani⁹.

Locul ales pentru construirea Palatului Administrativ era același stabilit încă din anul 1898, adică "terenul cuprins între strada Cuvioasa (strada Unirii de acum, n. Gh. M.) și strada ce face colțul cu aceasta (bulevardul)"¹⁰, mărginit în partea de est de proprietatea profesorului N. Răutu și la sud de cea a lui N. Meltzer.

² Cojocaru, Constantin, *Județul Botoșani, structuri administrativ-teritoriale*. Edit. "Quadrat". Botoșani, 2008, p. 257.

³ Arhivele Naționale – Serviciul Județean Botoșani, Fond Prefectura Botoșani, Dosar. 11/1889, f. 34.

⁴ Idem, f. 148.

⁵ Idem.

⁶ Cojocaru, Constantin, *op. cit.*, p. 257.

⁷ Arhivele Naționale – Serviciul Județean Botoșani, Fond Prefectura Botoșani, Dosar 111/1904, f. 9.

⁸ Idem, f. 7.

⁹ Idem, f. 15.

¹⁰ Cojocaru, Constantin, *op. cit.*, p. 257.

La data de 4 august 1904, prefectul Gh. Chernbach și inginerul I. Vignali, semnează Contractul de construire a Palatului Administrativ. Acesta prevedea că imobilul, în valoare de 202.870 lei, va fi construit, după planul, devizul și caietul de sarcini întocmite de arhitectul Petre Antonescu, lucrările urmând să înceapă în primăvara anului 1905 și să fie încheiate, cel mai târziu, la împlinirea a doi ani de la data semnării documentului. Lucrările urmau să fie executate sub direcția arhitectului Petre Antonescu, iar controlul în privința calității acestora, să fie făcut de Prefectură, prin Serviciul Tehnic al județului. În privința decontării lucrărilor efectuate, aceasta urma să se facă prin mandate ale județului către Administrația Publică din Botoșani, din fondul special alocat Palatului Administrativ și pe bază de situații și certificate de plată, făcute de Serviciul Tehnic al județului¹¹.

Alături de contractul de construire a Palatului Administrativ, Prefectura, prin prefectul Gh. Chernbach, semnează un contract separat cu arhitectul Petre Antonescu, prin care acestuia i se plătea, pentru proiect, suma de 10.000 lei, din care, 6.000 la semnarea contractului, iar restul, în două tranșe a câte 2.000 de lei, una la 1 octombrie 1905, iar cealaltă, la 1 octombrie 1906¹².

Înainte de începerea lucrărilor, contractantul acesteia, inginerul-arhitect I. Vignali și asociatul său, Enrico Gambaro, domiciliați în Iași, semnează o Procură generală, prin care-și delegau reciproc competențele, în privința urmăririi și realizării în condițiile stipulate în contract, a Palatului Administrativ.

În perspectiva deschiderii șantierului, pentru a nu fi depășită suma aprobată pentru realizarea edificiului, arhitectul Petre Antonescu a întocmit și înaintat antreprenorilor, o listă cu principalele materiale care urmau a fi folosite, cu prețurile la care acestea trebuiau achiziționate, între acestea numărându-se pietrișul, varul, cimentul, lemnul pentru grinzi și dușumele și tabla pentru acoperiș¹³.

În privința mâinii de lucru, se pare că termenul scurt în care trebuia terminată construcția, i-a determinat pe antreprenori să aducă echipe specializate din alte localități, fapt care a produs nemulțumirea botoșănenilor. Stă mărturie în acest sens, plângerea adresată de Corporația a II-a a Meseriașilor din Botoșani, Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, retrimisă de aceasta prefectului de Botoșani, cu rugămintea ca acesta să solicite antreprenorilor, "să întrebuințeze, pe cât posibil și cât le permit interesele în lucrări și meșteri din Botoșani"¹⁴.

La 31 octombrie 1904, cu câteva luni mai devreme decât era prevăzut, a fost pusă piatra fundamentală a Palatului Administrativ. La temelia construcției a fost îngropată o casetă metalică conținând monede românești și străine aflate în circulație la acea dată și un pergament cu semnăturile personalităților prezente la festivitate: V. Lascăr, ministru de Interne, protoiereul județului, reprezentanții județului în Parlament, membrii Consiliului Comunal, foștii senatori și deputați în Parlament, foștii prefecți ai județului, comandantul Diviziei Botoșani, președintele și membrii Tribunalului, decanul corpului de avocați, președintele corporațiilor de meșteșugari, șefii serviciilor administrative ale județului și orașului, polițaiul orașului, arhitectul, inginerul-diriginte și antreprenorul lucrării. Alte două acte comemorative au fost depuse la Arhivele statului și la arhiva județului.¹⁵

Construcția Palatului Administrativ a început în primele zile ale lunii martie 1905, iar până la sfârșitul anului, o bună parte a lucrărilor planificate pentru acest an au fost executate. S-au înregistrat însă și restanțe, fapt pus de șeful Serviciului Tehnic al județului, inginerul Ioan Tudor, într-o informare către prefect, pe seama supraveghetorului angajat de antreprenori, pe care nu l-a găsit pe șantier în niciuna din vizitele făcute acolo¹⁶.

Sesizarea făcută de inginerul Ioan Tudor nu a rămas fără efect, prefectul aducându-i-o la cunoștință arhitectului Petre Antonescu, iar acesta, la rândul său, celor doi antreprenori. Reacția acestora a fost imediată, supraveghetorul incorect fiind înlocuit cu Ernest Roth¹⁷, care, din aceleași motive ca și predecesorul său, la puțin timp de la instalare, este schimbat cu I. Frederic¹⁸.

Datorită eforturilor depuse de antreprenori, în toamna anului 1906, construcția, fără instalațiile de apă și electricitate, a fost finalizată, autoritățile județului dedicându-o jubileului celor 40 de ani de domnie ai regelui Carol I. La 26 noiembrie, în prezența prefectului Ilie Văsescu și a oficialităților

¹¹ Arhivele Naționale - Serviciul Județean Botoșani, Fond Prefectura Botoșani, Dosar 111/1904, f. 18.

¹² Idem, f. 24.

¹³ Idem, f. 41.

¹⁴ Idem, f. 57.

¹⁵ Idem, f. 155.

¹⁶ Idem, f. 107.

¹⁷ Idem, f. 110.

¹⁸ Idem, f. 115.

județului, a avut loc sfințirea localului, prilej cu care a fost întocmit un act comemorativ, având următorul conținut: "Astăzi, 26 Noiembrie 1906, anul jubiliar al Glorioasei Domnii de 40 de ani a M.S. Regelui Carol I, Președinte al Consiliului și Ministru de Interne fiind Domnul George Gr. Cantacuzino.

În prezența noastră, Ilie A. Văsescu, Prefectul Județului Botoșani, de față fiind membrii Consiliului Județean, printr-un serviciu divin efectuat de protoiereul județului, asistat de mai mulți preoți, s-a sfințit Palatul Administrativ.

Despre care s-a încheiat acest act comemorativ subscris de noi și de cei care au luat parte la această serbare"¹⁹.

Documentul a fost semnat de prefectul județului, Ilie Văsescu și de membrii Consiliului Județean: Constantin Ghica-Deleni, V. Palade, I. Jianu, D.G. Miclescu, Al. Cantacuzino-Pășcanu, Carol Hynek, Samoil Scherfeld, Ioan Licu, Ioan G. Ciolac, Al. Prasa, V.D. Vasiliu, Gh. I. Codrescu, Emil Gherghel, I.C. Botez, C. Persiceanu, C. Praporgescu și D.G. Cristescu.

La 5 ianuarie 1907, a avut loc recepția provizorie a clădirii Palatului Administrativ, procesul verbal întocmit cu această ocazie, semnat de Petre Antonescu, Ioan Tudor, I. Vignali și E. Gambara, consemnând faptul că "toate lucrările devizului, în general, sunt terminate și executate conform planurilor devizului și modificărilor aduse în timpul execuției". Cele câteva lucrări care nu erau terminate: etanșarea unor ferestre, lustruirea dalelor pardoselii în câteva locuri, adăugarea volutelor la capetele scării principale, poleirea cu aur a tuturor antablamentelor ușilor de la sala de consiliu și refacerea vopselei căzute de la cornișe, urmau, conform angajamentului antreprenorilor, să fie efectuate în cel mai scurt timp²⁰.

Finalizarea construcției Palatului Administrativ a permis trecerea la amenajarea spațiului adiacent acestuia. Încă din anul 1906, spre strada Belvedere, unde se afla intrarea principală, au fost amenajate trotuarele, din dale de ciment cu dimensiunea de 25/25 cm. așezate pe un strat de beton cu grosimea de 10 cm. și borduri din piatră artificială frecată, având dimensiunea de 15/12 cm²¹, iar în primăvara anului 1907 au fost amenajate, din piatră brută, rigolele din jurul clădirii, iar piațeta din fața intrării principale a fost acoperită cu macadam. În același timp, sub îndrumarea lui Franz Kolis, grădinarul șef al orașului, în spatele Palatului Administrativ a fost amenajată o grădină cochetă, suma folosită pentru cumpărarea arbuștilor ornamentali, florilor, conductelor de apă și instalațiilor de stropit ridicându-se la 3.000 lei²².

Desenând planul general al clădirii, arhitectul Petre Antonescu, a prevăzut instalarea, în piațeta din fața acesteia, a unui lampadar, în partea superioară a căruia, să fie montat un orologiu. Tot el a desenat modelul după care trebuia executat lampadarul, iar Prefectura l-a contactat, pentru procurarea acestuia, pe inginerul C. Reschovsky, de la Reprezentanța din București a firmei germane *Berliner Maschinenbaum Ges.* La 25 aprilie 1907, acesta comunica prefectului Județului Botoșani că este în măsură să procure și să monteze lampadarul, contra sumei de 2.450 lei²³, cheltuielile de vamă, lucrările de zidărie, săpăturile și pavajul din jurul soclului, urmând să fie suportate de Prefectură.

În urma primirii acceptului Prefecturii, în luna octombrie a aceluiași an, C. Reschovsky, comandă Fabricii Zacharia din Leipzig²⁴ executarea orologiului după modelul solicitat, iar în luna septembrie a anului 1909, acesta era montat pe soclul din fața Palatului Administrativ²⁵.

O problemă importantă legată de funcționarea Palatului Administrativ, a reprezentat-o cea privind iluminatul clădirii. La data la care acesta a fost construit, în Botoșani nu se introdusese încă iluminatul electric, soluția cea mai ușoară fiind folosirea lămpilor cu petrol. Întrucât clădirea avea o importanță cu totul specială, arhitectul Petre Antonescu a respins această soluție, propunând achiziționarea și instalarea unui generator de curent electric, capabil să ilumineze întreaga clădire. De acord cu propunerea arhitectului, la 16 iunie 1906, Prefectura comandă Societății Generale Române de Electricitate A.E.G. executarea proiectului pentru iluminatul electric al Palatului Administrativ²⁶, iar o lună mai târziu, organizează licitația pentru adjudicarea lucrării.

¹⁹ Idem, f. 185.

²⁰ Idem, f. 200.

²¹ Idem, f. 139.

²² Idem, f. 221.

²³ Idem, f. 227.

²⁴ Idem, f. 258.

²⁵ Idem, f. 272.

²⁶ Idem, Dosar 112/1904, f. 11.

La licitație s-au înscris Societatea Română de Electricitate A.E.G., Societatea Electrica Lohmayer și Berliner Maschinenbaum Ges., ultima oferind cel mai mic preț, fiind declarată câștigătoare²⁷.

Devizul prezentat de firma Berliner Maschinenbaum Ges. Prefecturii Județului Botoșani, la data de 28 iulie 1906,²⁸ se ridica la suma de 14 795,50 lei care acoperea costul unei microcentrale electrice, compusă dintr-un cazan cu aburi și o mașină dinamoelectrică (locomobilă) produsă de fabrica Renană de Motoare Benz din Manenheim (Germania), cablurile electrice, contorul general și manopera lucrării de instalare. Generatorul electric a fost instalat la subsolul Palatului Administrativ.

În privința corpurilor de iluminat, arhitectul Petre Antonescu a cerut ca la subsol să fie montate lămpi de sticlă, cu grilaj de protecție, la parter, în încăperile principale, candelabre cu două sau trei brațe, pe holul de la intrarea principală aplice din alamă poleită și cupe ornamentale în formă de leale, cu trei lumini, iar în dreptul arcelor din jurul scării principale, dispozitive de tavan cu abajur creț din porțelan.

Pentru holurile și încăperile de la etaj, arhitectul a indicat montarea de plafoniere din email bleu, cu câte trei lumini, stil Ludovic al XVI-lea, iar în sala de consiliu a unui candelabru stil Ludovic al XVI-lea, cu înălțimea de 1,70 m. și diametrul de 1 m. Candelabrul, care a costat 3.700 lei, și plafonierele, au fost executate de firma M.C. et Co. din Paris²⁹, transportul și montarea lor fiind făcute de firma Proges et D. Biller³⁰.

În privința încălzirii Palatului Administrativ, cea mai lesnicioasă metodă de a o realiza, era aceea a instalării de sobe, alimentate cu lemne, cu atât mai mult, cu cât, în oraș, erau două fabrici de teracotă: Vasiliu și Polak, renumite pentru calitatea produselor lor. Arhitectul Petre Antonescu a respins însă această soluție, propunând instalarea unui sistem de încălzire centrală, cu calorifere, potrivit unei clădiri moderne și în acord cu progresul tehnic realizat în acest domeniu.

Pentru achiziționarea instalației de încălzire, Prefectura s-a adresat inginerilor asociați, Victor Lupescu și Joseph Colin din București, care au livrat echipamentul necesar, cuprinzând cazanul pentru producerea aburului de joasă tensiune, conductele pentru distribuția aerului și caloriferele și au asigurat montarea acestuia, devizul întregii lucrări ridicându-se la suma de 19 220 lei³¹.

Cazanul pentru producerea aburului, achiziționat, la recomandarea lui Petre Antonescu de la Societe Anonyme des Etablissements Delunay Belleville din Saint Denise (Franța), a fost testat în ziua de 1 mai 1906, în prezența reprezentantului Prefecturii, a inginerului J. Colin și a lui Ernest Richmer, șef monteuer al Casei Belleville din Saint Denis. Conform procesului verbal încheiat cu această ocazie, cazanul a fost probat la 21 atmosfere, față de 15, cât era normal, fără a suferi "nicio răsuflare și nicio deformare"³². Recepția definitivă a instalației de încălzire, a fost făcută la data de 1 aprilie 1907, în prezența arhitectului Petre Antonescu, a inginerului Ioan Tudor și a inginerului J. Colin, antreprenorul lucrării³³.

În privința caloriferelor, ca și corpurile de iluminat, acestea au fost comandate și instalate, după recomandările lui Petre Antonescu. Astfel, în încăperile cu vederea spre strada Belvedere, au fost instalate calorifere ornamentale, în concordanță cu eleganța clădirii, iar în celelalte, calorifere simple³⁴.

Alături de problemele iluminatului și încălzirii, arhitectul Petre Antonescu a trebuit să o rezolve și pe cea a dotării cu mobilier a Palatului Administrativ, lucru nu tocmai ușor de realizat, în condițiile în care aici urmau să-și desfășoare activitatea mai multe instituții, cu nevoi și trebuințe diferite. Întrucât la licitația organizată în vederea procurării mobilierului nu s-a prezentat niciun ofertant, arhitectul, de comun acord cu conducera Prefecturii, a decis să solicite serviciile unor firme de profil din Botoșani sau din alte localități. Astfel, pentru procurarea meselor, dulapurilor pentru arhivă, fotoliilor și cuierelor pom, a fost încheiat un contract cu N.Hafner, negociant de mobilă, din Botoșani³⁵. Pentru mobilierul sălii de consiliu și cabinetului prefectului: masă de stejar, cu dimensiunile de 4,5/1,2 m, acoperită cu postav, două canapele Louis al XIII-lea, douăzeci de fotolii tapisate cu velour brodat

²⁷ Idem, f. 15.

²⁸ Idem, f. 32.

²⁹ Idem, ff. 76-77.

³⁰ Idem, f. 117.

³¹ Idem, f. 63.

³² Idem, Dosar 113/1904, f. 108.

³³ Idem, f. 160.

³⁴ Idem, f. 63.

³⁵ Idem, Dosar 115/1904, f. 10.

mecanic, două banchete fără spătar, patru fotolii mari, patru scaune mici și trei perdele complete brodate mecanic cu monogramă de velour pane³⁶, s-a apelat la Casa E. Proger et D. Biller, cu care a fost semnat un contract în valoare de 22 038,02 lei³⁷.

Pentru somptuoasa sală de consiliu, cu monumentalul candelabru comandat la Paris, cu pereții îmbrăcați, în partea inferioară în lambriuri de lemn de stejar, cu scuturi din stucaturi amplasate deasupra ușilor pe care este redată stema județului, cu plafonul decorat de asemenea cu stucaturi și cu o frumoasă friză în culori pastelate, la recomandarea lui Petre Antonescu, Prefectura a comandat pictorului Artur Verona un tablou monumental, cu un subiect care să illustreze o scenă câmpenească, inspirată de stema județului. Conform contractului semnat între Ilie Văsescu - prefectul județului și pictorul Artur Verona, la data de 6 decembrie 1906, tabloul trebuia să aibă lungimea de minimum 3,75 m. și înălțimea de 2,70 m.

Pentru executarea tabloului, al cărui termen de predare a fost stabilit pentru data de 1 februarie 1907³⁸, pictorul a primit suma de de 5.000 lei, în care au fost incluse și transportul și montatul acestuia. Recepția tabloului, înfățișând un grup de coșai într-un lan de grâu, a fost făcută în ziua de 10 mai 1907, în prezența arhitectului Petre Antonescu și a inginerului Ioan Tudor³⁹.

La sugestia și cu consimțământul lui Petre Antonescu, au fost comandate două lucrări de artă, pentru decorarea holului de la intrarea principală a clădirii: un bust în bronz, reprezentându-l pe Lascăr Catargiu, sculptorului Fr. Stork, pentru care s-a plătit suma de 1. 000 lei⁴⁰ și un tablou reprezentându-l pe regele Carol I, pictorului botoșănean Al. Onicescu⁴¹. De asemenea, au fost comandate la "C. Sfetea-Librăria Scoalelor" din București, douăsprezece perechi de tablouri reprezentându-i pe regele Carol I și pe regina Elisabeta.

Un ultim amănunt, care s-a avut în vedere, a fost amplasarea pe fațada clădirii a unei plăci de marmură, pe care s-a inscripționat, cu litere aurite, numele instituției – Palatul Administrativ. Comandată firmei H. Herdlika, placa, pentru care s-a achitat suma de 704,65 lei⁴², a fost adusă la Botoșani în ziua de 2 noiembrie 1907 și montată câteva zile mai târziu.

La data de 18 ianuarie 1908, la împlinirea unui an de la recepția provizorie, antreprenorul I. Vignali a solicitat Prefecturii efectuarea recepției finale a Palatului Administrativ⁴³. O cerere asemănătoare a adresat și arhitectul Petre Antonescu, care a solicitat, ca tot acum, să fie recepționat și mobilierul furnizat de Casa Prager et Biller⁴⁴.

Din motive necunoscute, recepția finală a clădirii și mobilierului nu a avut loc în luna ianuarie, ci deabia la data de 20 mai 1908⁴⁵. Procesul verbal întocmit și semnat cu această ocazie, de inginerii I. Tudor și N. Furcă și de consilierul județean V. Timuș, vicepreședinte al Consiliului Județean, din partea beneficiarului, de arhitectul Petre Antonescu și de antreprenorul E. Gambară, consemna faptul că defecțiunile constatate la recepția provizorie fuseseră remediate, iar în anul de întreținere, nu se iviseră probleme noi.

După recepționarea definitivă a Palatului Administrativ, rând pe rând, s-au instalat aici Prefectura, Serviciul Tehnic al județului, Revizoratul Scolar, Protopopiatul, Medicul șef al județului și Medicul veterinar, inspectorii comunali, picherii și arhiva județului.

După finalizarea lucrărilor de construcție a Palatului Administrativ, Prefectura a solicitat Primăriei avizul pentru instalarea în jurul acesteia a unui grilaj de fier, pe soclu de mozaic. Pe latura dinspre bulevard, acesta urma să fie instalat la distanța de 4,5 m. de la marginea bordurii, iar pe cea dinspre strada Belvedere, la distanța de 2 m. Lungimea totală a gardului era de 177 m.⁴⁶ La data de 18 iulie 1908, Primăria a emis autorizația solicitată⁴⁷, permițând începerea lucrărilor. Recepția definitivă a

³⁶ Idem. f. 53.

³⁷ Idem. ff. 19-20.

³⁸ Idem. f. 68.

³⁹ Idem. f. 110.

⁴⁰ Idem. f. 77.

⁴¹ Idem. f. 17.

⁴² Idem. f. 41.

⁴³ Idem. f. 244.

⁴⁴ Idem. f. 245.

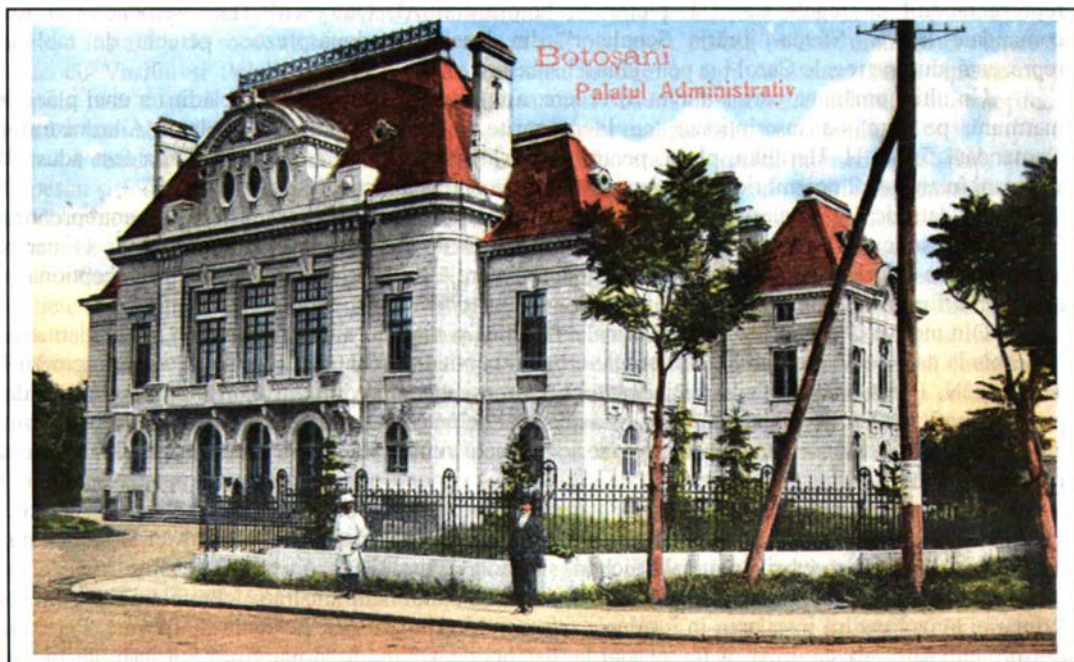
⁴⁵ Idem. Dosar 111/1904, f. 252.

⁴⁶ Idem. Dosar 114/1904, f. 16.

⁴⁷ Idem. f. 35.

grilajului a avut loc la date de 11 martie 1909, procesul verbal fiind semnat de inginerul Ioan Tudor, de vicepreședintele Consiliului județean, V. Timuș și de Enrico Gambarà⁴⁸.

Din anul 1909, Palatul Administrativ poate fi considerată cea mai importantă instituție de interes public din Botoșani. Eleganta construcție, cu arhitectură eclectică de influență franceză, devine una dintre cărțile de vizită ale Botoșanilor, fiind immortalizată pe numeroase cărți despre Botoșani, în albume istorice și mai ales pe cărți poștale ilustrate. Ea și-a păstrat aerul aristocratic și frumusețea de-a lungul celor peste o sută de ani de la inaugurare, fapt pentru care, în anul 1973, a fost destinată pentru a adăposti Muzeului Județean de Istorie. În noua postură, edificiul și-a sporit importanța, iar imaginea sa, ajunsă pe toate meridianele lumii, poartă cu sine imaginea unui ținut în care cultura este elementul care-l reprezintă cel mai bine, valorificarea trecutului, o preocupare vizibilă la orice pas, iar susținerea și promovarea actului de cultură este considerată singura șansă de a-și păstra identitatea.

Palatul Administrativ din Botoșani (1908–1973)

⁴⁸ Idem. Dosar 111/1904, f. 134.

Arh. Petre Antonescu

Ing. Ioan Tudor

**LES ÉDIFICES REPRÉSENTATIFS DE BOTOȘANI:
LE PALAIS ADMINISTRATIF
(Résumé)**

L'ouvrage présente les dates les plus importantes sur le Palais Administratif du département de Botoșani, bâtiment datant du début du XX-me siècle.

L'auteur fait des références vis-à-vis de tout ceux ont contribué à la réalisation de cet édifice si l'importante – l'architect Petre Antonescu, les constructeurs I. Vignoli et E. Gambaro, les préfets Gh. Mortun, Gh. Chernbach et Ilie Văsescu, à l'équipement électrique, pour le chauffage, les meublés et évidemment aux l'institutions y installées: la Préfecture, le Comité Permanent du Conseil Départementale, l'Inspection Scolaire, l'Arhidiocèse Orthodoxe, puis le Médecin chef du département, le Médecin vétérinaire, les inspecteurs commnauux jusqu'au Musée Départemental d'Histoire qu'il s'y trouve en présent.